

15. Чиркин В.Е. Современное государство / В.Е. Чиркин. – М. : Междунар. отношения, 2001. – 416 с.
16. Общая теория государства и права : [учеб. пособие] / [А.Ф. Вишневский, Н.А. Горбатов, В.А. Кучинский] ; под общ. ред. В.А. Кучинского. – 2-е изд., доп. – М. : Амалфея, 2004. – 688 с.
17. Лазарев В.В. Теория государства и права : [учебник] / В.В. Лазарев, С.В. Липень. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2011. – 634 с.
18. Теория государства и права : [учебник] / под ред. Р.А. Ромашова. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2005. – 630 с.
19. Теория государства и права : [учебник] / под ред. А.С. Пиголкина. – М. : Городец, 2003. – 544 с.
20. Мухаев Р.Т. Теория государства и права : [учебник] / Р.Т. Мухаев. – М. : ПРИОР, 2001. – 464 с.
21. Головистикова А.Н. Проблемы теории государства и права : [учебник] / А.Н. Головистикова, Ю.А. Дмитриев. – М. : Эксмо, 2005. – 832 с.
22. Общая теория государства и права. Академический курс : в 2 т. / отв. ред. М.Н. Марченко. – М. : Зерцало, 1998. – Т. 1 : Теория государства. – 1998. – 416 с.
23. Загальна теорія держави і права : [підручник] / за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. – Х. : Право, 2009. – 468 с.
24. Иванов А.А. Теория государства и права / А.А. Иванов, В.П. Иванов. – М. : Юнити-Дана, 2007. – 303 с.
25. Морозова Л.А. Теория государства и права : [учебник] / Л.А. Морозова. – М. : Юрист, 2002. – 414 с.
26. Теория государства и права: курс лекций / под ред. Н.И. Матузова, А.В. Малько. – М. : Юрист, 1997. – 309 с.
27. Жадько В.Л. Податкова функція сучасної держави : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / В.Л. Жадько. – О., 2012. – 20 с.
28. Коломоєць О.В. Методологічні та історичні засади дослідження митної функції сучасної держави / О.В. Коломоєць // Часопис Нац. ун-ту «Острозька академія». Серія «Право». – 2014. – № 1 (9). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Choasp_2014_1_8.pdf.
29. Тропіна В.Б. Фіскальне забезпечення реалізації соціальної функції держави в Україні : автореф. дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / В.Б. Тропіна. – К., 2009. – 54 с.
30. Рудниченко Е.Н. Субъекты реализации фискальной функции государства в контексте эволюционной экономики / Е.Н. Рудниченко // Новая экономика. – 2013. – № 2 (62). – С. 60–65.

УДК 340.13(477)+(4)

УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ ЯК ПРАВОВА ОСНОВА АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Рагуліна К.А., здобувач,
молодший науковий співробітник

Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування
Національної академії правових наук України

Стаття присвячена теоретико-правовому аналізу Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом як правової основи адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу в умовах посилення взаємозалежності країн світу та євроінтеграції. Основна увага приділяється дослідженню особливостей Угоди про асоціацію як складової права Європейського Союзу відповідно до положень статей 9 і 18 Конституції України як складової законодавства України.

Ключові слова: Угода про асоціацію, міжнародний договір, джерело права, адаптація законодавства, європейська інтеграція.

Стаття посвячена теоретико-правовому аналізу Соглашения об ассоциации между Украиной и Европейским Союзом как правовой основы адаптации законодательства Украины к законодательству Европейского Союза в условиях усиления взаимозависимости стран мира и евроинтеграции. Основное внимание уделяется исследованию особенностей Соглашения об ассоциации как составляющей права Европейского Союза в соответствии с положениями статей 9 и 18 Конституции Украины как составляющей законодательства Украины.

Ключевые слова: Соглашение об ассоциации, международный договор, источник права, адаптация законодательства, европейская интеграция.

Ragulina K.A. ASSOCIATION AGREEMENT AS A LEGAL BASIS OF ADAPTING UKRAINIAN LEGISLATION TO EUROPEAN UNION LEGISLATION.

The article deals with theoretical and legal analysis of the Association Agreement between Ukraine and the EU as a legal basis of adapting Ukrainian Law to European Union Law in the environment of increasing interdependence of the world countries, and European integration. The main attention is devoted to investigating special nature of the Association Agreement as a constituent of the EU law, and as constituent of the Ukrainian law according to provisions of sections 9 and 18 of the Constitution of Ukraine.

Key words: Association Agreement, international treaty, source of law, adaptation of legislation, European integration.

Постановка проблеми. Інтеграція України в Європейський Союз (далі – ЄС, Євросоюз) зумовлює подальший розвиток національного законодавства, норми якого повинні бути узгоджені з європейськими правовими стандартами. Напряма, обсяг і строки адаптації законодавства України до законодавства ЄС на сучасному етапі конкретизовані в новому базовому договорі між Україною і ЄС – Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європей-

ським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Належна імплементація Угоди стане потужною рушійною силою реформування та модернізації держави, що засвідчує актуальність дослідження питання стосовно місця і значення Угоди в системі джерел вітчизняного права.

Ступінь розробленості проблеми. Теоретичне підґрунтя досліджуваної проблеми

становлять наукові праці таких представників вітчизняної теорії права і європейського права, як Т.М. Анакіна, І.А. Березовська, А.О. Васечко, О.І. Головка-Гавришева, В.В. Гомонай, В.Н. Денисов, Є.П. Євграфов, В.І. Муравйов, О.А. Назаренко, Н.М. Пархоменко, Р.А. Петров, А.З. Расмагіна, О.В. Соловійов, Д.С. Терлецький, М.Г. Хаустова, Ю.С. Шемшученко, О.М. Шпакович, І.В. Яковюк та ін.

Мета статті полягає в комплексному дослідженні Угоди про асоціацію як правової основи якісно нового етапу адаптації законодавства України до законодавства ЄС.

Виклад основного матеріалу. Закономірною тенденцією сучасного розвитку є переплетіння національних інтересів з інтересами інтеграційних об'єднань і міжнародного співтовариства, що зумовлює посилення взаємопроникнення національного, регіонального та міжнародного права. Разом із тим ще зарано стверджувати, що національні правові системи зазнали ерозії й будуть замінені на міжнародну чи наднаціональні за своїм характером регіональні правові системи. Взаємовідносини держав ґрунтуються не на винятковості чи абсолютному верховенстві тієї чи іншої правової системи, а на їх взаємодії та узгодженні.

Правовий фундамент узгодження норм правових систем різного рівня становить договірна міжнародно-правова база. Міжнародні договори, ґрунтуючись на загальновищезначних принципах і нормах міжнародного права, спрямовані не стільки на безпосереднє правове регулювання внутрішніх відносин у державі, скільки визначають основи для узгодженого розвитку національного законодавства в межах міжнародного співтовариства [1, с. 318]. Вони забезпечують «спілкування» держав «однією мовою», сприяють сприйняттю й наступному запозиченню більш розвинених правових форм, підвищенню рівня правової культури [2, с. 12]. Відтак правові норми, створені у формі договору, регулюють міждержавні відносини і водночас сприяють ідеологічному та юридичному розвитку національного права.

Основним документом, що регулює сучасний стан відносин між Україною та ЄС, закладаючи юридичні засади для узгодження норм їхніх правових систем, є Угода про асоціацію. Вона передбачає оновлення спільних інституційних меж співпраці України з ЄС і його державами-членами, сприяння поглибленню їхніх стосунків у всіх сферах, посилення політичної асоціації й економічної інтеграції на основі взаємних прав і обов'язків.

Угода про асоціацію за своїм обсягом і тематичним охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором із третьою країною, будь-коли укладеним Євросоюзом [3]. Безпрецедентною є й формула відносин: «політична асоціація та економічна інтеграція», яка є новою у відносинах ЄС із третіми країнами. Саме на такому формулюванні наполягала Україна, яка нормативно закріпила його в Постанові парламенту «Про Заяву Верховної Ради України «Про започаткування переговорів між Україною та ЄС щодо укладення нового базового договору» (2007 р.) [4, с. 87]. Очевидно, успішне виконання Угоди створюватиме передумови для входження України як повноправної європейської держави до складу Євросоюзу. Разом із тим варто зазначити, що Угода не

встановлює юридичних зобов'язань для сторін щодо набуття членства Україною в ЄС.

Проаналізуємо зміст Угоди про асоціацію з позиції теорії міжнародного, європейського та національного права. Доречність такого підходу зумовлюється тим, що Угода має особливу юридичну природу: це міжнародно-правовий договір, що є джерелом європейського права, правовий режим якого значною мірою визначається нормами міжнародного права, а також нормами конституційного права України, оскільки Угода є частиною національного законодавства й застосовується в порядку, передбаченому для норм національного права.

1. Угода про асоціацію – це двосторонній міжнародний публічний договір, однією зі сторін якого є Україна, тоді як іншою стороною є ЄС загалом, 28 держав-членів, а також Європейське співтовариство з атомної енергії. Як зазначає Т.М. Анакіна, Угода належить до «змішаних угод», оскільки їх предмет не охоплюється виключною компетенцією Євросоюзу; низка його норм стосується спільної компетенції ЄС і держав-членів [5, с. 125]. Угоду укладено з питань, що мають для них загальний інтерес. Це як традиційні сфери двостороннього співробітництва сторін – економічна, соціальна, культурна, науково-технічна, так і сфери зовнішньої та безпекової політики, військового співробітництва, юстиції тощо. Виступаючи формою втілення узгоджених волевиявлень учасників міжнародних відносин, вона підпадає під регулятивний вплив міжнародного права. Невипадково в ст. 2 Віденської конвенції про право міжнародних договорів (1969 р.) і ст. 2 Віденської конвенції про право договорів між державами і міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями (1986 р.) указується, що договором є угода, яка регулюється міжнародним правом. На неї розповсюджуються принципи права міжнародного договору, серед яких основним є *pacta sunt servanda* – договори повинні виконуватися. У цьому зв'язку варто зазначити, що з моменту підписання Угоди сторони зобов'язані утримуватись від дій, які можуть зашкодити об'єкту й меті договору.

Особливе значення має той факт, що норми міжнародного права є складовою національних правових систем держав-членів, а також є джерелом права ЄС поряд із нормами власне інтеграційного права ЄС [6, с. 6]. Законодавство України також поступово приводиться у відповідність із нормами міжнародного права, не в останню чергу завдяки адаптації до законодавства Євросоюзу.

2. Угоди ЄС містять норми, які регулюють суспільні відносини, що складаються в ході інтеграційних процесів. Їхній зміст і значення залежать від спрямованості й рівня співробітництва сторін та особливостей правового статусу третьої країни у взаємовідносинах із ЄС (держава-партнер, держава-сусід, держава-заявник, держава-кандидат).

Угода про асоціацію між ЄС і Україною є прототипом нової групи зовнішніх угод ЄС із державами-учасниками Європейської політики сусідства (угода «четвертого покоління»). Угоди про асоціацію третіх країн із Євросоюзом є інтегральною частиною європейського права й мають статус його джерела. Вони належать до групи зовнішніх угод ЄС, що укладаються в разі визнання Євросоюзом держави такою, що спроможна вести переговори про вступ до ЄС.

Такі Угоди покликані допомогти асоційованій країні адаптувати своє законодавство до європейських правових стандартів.

Правовою підставою укладання угод про асоціацію є ст. 310 Договору про ЄС і ст. 217 Договору про функціонування ЄС. Відповідно до положень цих статей, Євросоюз може укласти з однією чи кількома третіми країнами чи міжнародними організаціями угоди про створення асоціації, яка характеризується взаємними правами та обов'язками, спільними діями й особливими процедурами. О.М. Шпакович зазначає, що в ст. 217 ДФЄС не встановлюється якихось вимог до угод про асоціацію, а лише зазначається, що асоціація передбачає «взаємні права й обов'язки». Підкреслюється, що загальною метою асоціації з Євросоюзом є створення правових меж для привілейованих відносин без визначення чітких правил щодо можливого змісту таких відносин [7, с. 23].

Аналіз практики укладання таких угод із державами Центральної та Східної Європи засвідчує, що вони відтворюють основні положення установчих договорів ЄС і актів інститутів Євросоюзу, передбачаючи найбільш повне визнання ними норм права ЄС у відповідних сферах. У такий спосіб, по суті, відбувається включення в національне право третіх країн блоків норм права ЄС як шляхом рецепції положень Договору про ЄС і Договору про функціонування ЄС, так і за допомогою відсилки до законодавчих актів ЄС, на які робляться посилання в додатках до Угоди та актах органів асоціації й положення яких стають частинами національного правопорядку асоційованих держав і вимагають узгодження національного законодавства [8, с. 28–29]. Отже, спільні нормативні Угоди третіх держав із ЄС виконують роль своєрідних «провідників ідей» між національними правовими системами та наднаціональним (інтеграційним) правом ЄС.

Правовою базою угод ЄС із країнами-сусідками, зокрема з Україною, є ст. 8 Договору про Європейський Союз. З метою розвитку привілейованих відносин з сусідніми країнами Євросоюз укладає з ними спеціальні угоди, що передбачають взаємні права й обов'язки, а також можливість спільних дій. Їх імплементація становитиме предмет періодичних консультацій [9, с. 64].

Визначимо деякі особливості угод про асоціацію як джерела *acquis* ЄС.

а) міжнародні угоди про асоціацію становлять невід'ємний елемент права ЄС, накладаючи міжнародно-правові зобов'язання на ЄС, його держави-члени, відповідно, третю країну;

б) положення угод не повинні суперечити установчим договорам ЄС, які наділені найвищою юридичною силою в системі джерел права ЄС і виконують, так би мовити, конституційну роль;

в) ступінь співпраці між ЄС і третіми країнами в межах асоціації неоднаковий і залежить як від цілей асоціації, так й від рівня економічного та політичного розвитку третьої країни. Сучасні угоди про асоціацію з ЄС можуть бути етапом на шляху підготовки асоційованої країни до майбутнього членства (асоціація з європейськими країнами в межах Європейських угод і угод про асоціацію і стабілізацію), а можуть означати одну з форм поглибленого співробітництва між сторонами (асоціація з країнами Середземномор'я, Мексикою, Чилі) [10, с. 4–5]. Щодо Угоди про асоціацію з Україною, то вона не містить закріплення перспективи членства, а тому інстру-

ментом її підготовки до вступу в ЄС є створення привілейованих зв'язків. Утім навіть якби угода містила положення про можливість членства, це в будь-якому випадку не передбачало б юридичних зобов'язань ЄС щодо можливості приєднатися до нього [11, р. 171–172];

г) відповідний контроль за виконанням угод про асоціацію здійснюється а priori, тобто в попередньому порядку Судом ЄС за запитом держав-членів та інститутів Євросоюзу. Так, у справі Демірель від 30 вересня 1987 р. Суд ЄС вирішив, що саме ЄС має повноваження щодо вирішення всіх питань у формі укладення угод про асоціацію відповідно до правомочностей, якими він наділений згідно з установчими договорами з дотриманням принципу т. зв. обмежених повноважень і засад паралельності внутрішньої й зовнішньої компетенції ЄС [12];

г) з метою реалізації угод про асоціацію сторони створюють спеціальні інституції, завдання яких полягає в реалізації договірних положень і нагляді за діяльністю асоціації. Для інституційних механізмів, створюваних у межах угод про асоціацію ЄС із третіми країнами, зазвичай використовується подібна загальна структура, в основі якої лежить модель інститутів Співтовариства, але з обмеженими функціями. Типовим є заснування трьох основних інститутів: Ради асоціації, Комітету асоціації та Міжпарламентського комітету асоціації. Особливістю рад асоціації є наділення їх компетенцією приймати обов'язкові для сторін рішення. Такою компетенцією не володіє зовнішній орган, створений відповідно до інших зовнішніх угод об'єднання [13, с. 10];

д) відповідними повноваженнями щодо тлумачення й застосування цих угод у праві ЄС наділений Суд ЄС, який, тлумачачи положення відповідних договорів про асоціацію, фактично сприяє ефективній імплементації цих угод як у правовому порядку ЄС, так і в правових порядках його держав-членів, однак не третіх країн-сторін такої угоди [14, с. 35]. Варто наголосити також на тому, що Суд ЄС під час аналізу положень міжнародних договорів значною мірою враховує як цілі та завдання відповідних угод, так і необхідність формування єдиного правового поля регулювання односторонніх відносин, що гарантувало б єдність застосування права ЄС [14, с. 35];

е) положення угоди ЄС із третіми країнами має пряме застосування, якщо при текстуальному аналізі його змісту й із позиції забезпечення виконання мети і цілей договору йдеться про чітке та однозначне зобов'язання, виконання якого або дія якого не залежить від укладення іншого міжнародного договору (п. 14 Рішення Суду ЄС у справі Демірель, 1987 р.) [15].

3. Угода про асоціацію є інструментом впливу права ЄС на правову систему України загалом і її систему законодавства зокрема. Теоретичні аспекти визначення місця Угоди про асоціацію у внутрішньому законодавстві України ґрунтуються на положеннях Конституції України, Віденських конвенцій, а також Закону України «Про міжнародні договори», які певною мірою дають відповідь на загальнотеоретичні питання щодо практичного застосування положень Угоди в Україні та їх співвідношення з чинним законодавством.

Угода про асоціацію підпадає під дію ч. 2 ст. 9 Закону України «Про міжнародні договори», яка визначає перелік міжнародних догово-

рів, що підлягають ратифікації. У зв'язку з цим згода України на обов'язковість для неї Угоди надана шляхом прийняття Закону України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони».

Відповідно до ст. 9 Конституції України, ратифікована Верховною Радою України Угода про асоціацію стає складовою національного законодавства України, одним із джерел її права. Завдяки ухваленню на найвищому рівні вона має такий самий юридичний статус, як і національний закон. Виходячи з цього, Угода набуває чинності, діє на території держави як національний правовий закон, тобто «може діяти паралельно з національним законом, доповнюючи його або створюючи спеціальний режим» [16, с. 246].

Отже, відповідно до ч. 2 ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України», Угода застосовується в тому самому порядку, який передбачений для норм національного законодавства. Стосовно місця її норм у національному праві, то ч. 2 ст. 8 Конституції України визначає, що «Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй», а відтак на неї поширюється принцип верховенства норм Конституції України та вимога щодо відповідності їй. Щодо поточних законів України та підзаконних актів, то пріоритетність належить нормам Угоди. Варто зазначити, що це відбувається не в силу того, що Україна визнає доктрину примата права ЄС над національним, а тому, що Угода в цьому випадку розцінюється як міжнародний договір, якому з урахуванням ч. 2 ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори» та ч. 2 ст. 9 Конституції України в умовах колізії норм права надається чітке відведення місця (після процедури включення до національного законодавства) за ієрархією перед законами України.

Підсумовуючи, можна зазначити, що введення Угоди в національну систему права України забезпечує її дію саме як акта національного законодавства, паралельно з її дією й застосуванням як джерела європейського права в міжнародних відносинах.

Особливе значення в Угоді про асоціацію надається питанням приведення вітчизняного законодавства у відповідність із законодавством ЄС, що є умовою входження України в правове поле об'єднаної Європи. Хоча, як уже зазначалося, положення Угоди не порушують питання перспективи членства, Україна взяла на себе юридичні зобов'язання імплементувати *acquis communautaire* майже в тому обсязі, який зазвичай беруть на себе країни-кандидати на вступ до ЄС. Варто додати, що той обсяг *acquis* ЄС, який міститься в додатках до Угоди про асоціацію і має бути інкорпорований у законодавство України, є безпрецедентним для неї й за своїм змістом не має аналогів серед уже наявних угод про асоціацію, укладених ЄС з іншими країнами.

Угода про асоціацію передбачає імплементування та належне впровадження близько двох сотень регламентів і директив ЄС, а також інших актів спільного доробку ЄС і міжнародних договорів і стандартів, ефективно застосування вже ратифікованих Україною міжнародних договорів. Крім того, процедура адаптації за цією

Угодою передбачає узгодження не лише національного законодавства, а й практики його застосування, яка, як правило, найбільш детально відображається в рішеннях Суду ЄС.

Україна, отже, стає інтегральною складовою об'єднаної Європи. У цьому сенсі надзвичайно важливо, що положення Угоди про асоціацію є юридично зобов'язуючими. Зрозуміло, що оскільки Україна прагне інтегруватися до ЄС, то це означає насамперед взяття зобов'язань нею. Це стосується адаптації законодавства ЄС і застосування його на практиці, повагу до цінностей, на яких ґрунтується Євросоюз. Зі свого боку, Євросоюз бере зобов'язання допомагати Україні в наближенні до нього [12].

Важливо також відзначити, що, на відміну від Угоди про партнерство і співробітництво, в Угоді про асоціацію визначено терміни імплементування актів законодавства ЄС, які Україна зобов'язується перенести до національного законодавства. За Угодою, терміни адаптації *acquis* до вітчизняного законодавства становлять від двох до семи років із часу набуття чинності Угоди або окремих її положень.

З огляду на викладене необхідно підкреслити, що укладення Угоди про асоціацію спрямоване на посилення позицій України в європейській системі й виконання пріоритетних стратегічних завдань зовнішньої та внутрішньої політики України, а тому положення Угоди вимагають від України рішучих кроків у прийнятті нових або внесенні відповідних змін до чинних законів та інших нормативно-правових актів.

Висновки. Відносини між Україною і ЄС мають тенденцію до поглиблення, що сприяє вдосконаленню євроінтеграційної стратегії України. На сучасному етапі найважливішою складовою інституційної основи співробітництва між Україною і ЄС є Угода про асоціацію, яка передбачає перехід від партнерства і співробітництва до політичної асоціації й економічної інтеграції.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Исмаилова Б. Сафар кызы Проблемы соотношения национального и международного права в Азербайджанской Республике / Б. Сафар кызы Исмаилова // МНКО. – 2012. – № 3 (34). – С. 317–319.
2. Васечко А.А. Международный договор как источник внутрисубъективного права : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / А.А. Васечко. – М., 2008. – 166 с.
3. Малик Я.Й. Угода про асоціацію Україна – ЄС як шлях реформування українського суспільства / Я.Й. Малик // Демократичне врядування. – 2013. – Вип. 11. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.lvivacademy.com/vidavnytstvo_1/visnik11/fail/Malyk.pdf.
4. Костюченко Я.М. Принцип політичної асоціації та економічної інтеграції у двосторонніх відносинах України з Європейським Союзом / Я.М. Костюченко // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – К. : Ін-т міжнар. відносин, 2013. – Вип. 115. – Ч. 2. – С. 86–91.
5. Анакіна Т.М. Порівняльно-правова характеристика Угоди про асоціацію та Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Союзом / Т.М. Анакіна // Вісн. Націон. акад. прав. наук України. – 2013. – № 4 (75). – С. 123–132.
6. Ершов С.В. Правовые особенности формирования наднациональной власти ЕС в процессе взаимодействия права ЕС и национального права государств-членов : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.00 / С.В. Ершов. – М., 2003. – 36 с.
7. Шпакович О.М. Институційний механізм в рамках Угоди про асоціацію України з Євросоюзом / О.М. Шпакович // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т

ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – К. : Ін-т міжнар. відносин, 2013. – Вип. 115. – Ч. 2. – С. 23–28.

8. Яковюк І.В. Адаптація законодавства України до законодавства європейського Союзу: проблеми теорії і практики / І.В. Яковюк // Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі : наук. доп. – Х. : Оберіг, 2012. – Вип. 1. – С. 5–47.

9. Лісабонський Договір: аналіз впливу на відносини між ЄС та Україною у міжнародній, безпековій та оборонній політиці / упорядники: О.В. Коломієць, М.Ю. Золкіна, Д.В. Голубньов. – К., 2011. – 90 с.

10. Муравйов В.І. Правові засади асоціації України з Європейським Союзом / В.І. Муравйов // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – К. : Ін-т міжнар. відносин, 2013. – Вип. 115. – Ч. 2. – С. 3–16.

11. Hillion Ch. Mapping-Out the New Contractual Relations between the European Union and Its Neighbours : Learning from the EU-Ukraine Enhanced Agreement / Ch. Hillion // European Foreign Affairs Review. – 2007. – № 12. – P. 169–182.

12. Рішення Суду Європейських Співтовариств від 30 вересня 1987 р. у справі 12/86 “Demirel” // European Court Reports. – 1987.

13. Березовська І.А. Правове регулювання відносин Європейського Союзу з асоційованими країнами : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 / І.А. Березовська ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2005. – 18 с.

14. Головка-Гавришева О.І. Правові аспекти співробітництва між Європейським Союзом і причорноморськими країнами / О.І. Головка-Гавришева // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія «Державне управління». – 2013. – Т. 214. – Вип. 202. – С. 31–36.

15. Блищенко І.П. Дипломатическое право / И.П. Блищенко. – М., 1990. – 284 с.

16. Асоціація ЄС – Україна: що це дасть Вам, 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://ceas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/virtual_library/association_ua_uk.pdf.

УДК 34/340 (091)

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН БАТЬКА Й ДИТИНИ В КОНЦЕПЦІЇ СЕРА ВІЛЬЯМА БЛЕКСТОНА

Ригіна О.М., к. ю. н.,

доцент кафедри історії держави і права та політико-правових учень юридичного факультету
Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті проаналізовано правові ідеї судді, професора права В. Блекстона в трактаті «Коментарі за законами Англії». Досліджено особливості правового статусу дитини, правове регулювання відносин батька й дитини в Англії в XVIII ст. Установлено ступінь відповідності правового регулювання фактичному станові розвитку вказаних відносин.

Ключові слова: В. Блекстон, правова ідея, дитина, батько, право, обов'язок.

В статье проанализированы правовые идеи судьи, профессора права В. Блекстона в трактате «Комментарии по законам Англии». Исследованы особенности правового статуса ребенка, правовое регулирование отношений отца и ребенка в Англии в XVIII в. Установлена степень соответствия правового регулирования фактическому состоянию развития указанных отношений.

Ключевые слова: В. Блекстон, правовая идея, ребенок, отец, право, обязанность.

Ryhina O.M. THE PECULIARITIES OF THE LEGAL REGULATION OF THE RELATIONS FATHER AND CHILD AT THE CONCEPT OF SIR WILLIAM BLACKSTONE

In the article were analyzed the ideas of the judge and professor of law W.Blackstone in the “Commentaries on the Laws of England”. The peculiarities of the legal status of the child, legal regulation of relations of father and child in England in the XVIII century were researched. The degree of the concordance of the legal regulation factual condition of the development relations was installed.

Key words: W. Blakstone, legal idea, child, father, right, duty.

Постановка проблеми. Правовий статус дитини впродовж століть відрізнявся обмеженістю її прав і свобод, зокрема в Стародавній Спарті новонароджених кволих дітей скидали зі скель, оскільки вважали, що тільки здорові й фізично сильні люди матимуть у майбутньому таких самих нащадків, котрі поповнять склад, здавалось, нездоланної армії. На початку заснування Стародавнього Риму батько вирішував питання про те, чи варто жити його новонародженій дитині. У Стародавньому Вавилоні діти в деяких випадках відповідали за злочини своїх батьків. Можна навести багато інших прикладів, які всебічно ілюстрували обмежений правовий статус дитини в державі, суспільстві та сім'ї, проте він був таким у силу об'єктивних причин. Дитина, а надто малолітня, не може здійснити більшості прав без допомоги батьків (осіб, котрі їх замінять), найперше тих прав, які забезпечу-

ють її виживання й існування. Проблема взаємин батьків і дітей, обсягу їхніх прав і обов'язків століттями цікавила мислителів і законодавців. Однак, покладаючись на різні джерела, найперше неправового характеру (Біблію, моральні норми життя суспільства), вони намагалися виправдати фактично безмежну владу батька над дитиною. Звичайно, окремі правові погляди щодо цієї проблеми сьогодні втратили актуальність, але вони свого часу відповідали вимогам часу, були продиктовані економічними, політичними та соціальними чинниками, впливали на формування визначеного правового регулювання. Вони потребують детального й об'єктивного висвітлення для заповнення прогалів в історико-правовому матеріалі. Саме на основі цих поглядів виникло та набуло подальшого вдосконалення поняття «найкращі інтереси дитини», забезпечення яких мусить бути основним